

A szegénység stációi

Szuggeralom magamnak, légy fegyvelmezett! Az üzemigazgató úr kerek perccel kiutasít. Keressek másutt szegényeket, ő rendíthetetlenül védi a személyiség jogait, tőlük soha semmit meg nem tudok. Pedig, ha már valahol ki-kapcsolják az áramot, a számla-behajtáson túl, nem ártana az ember jogait is nézni. Az emberét, aki hiába gürcöl, sőtében kell kuksolnia, állami alamizsnából éldegél, és ha még nem elég öreg és rokkant, napszámba is járhat.

Ugy, ahogy B. P.-né, akivel az üzemigazgatóságon találkoztam. A madárcsontú asszony tavaly július óta egy fillért nem kapott, azóta húzódik a nyugdíjazása. A férje rendszeres szociális járadékából élnek, ami nem több, mint 2200 forint. Hármán, ennyi pénz! Hónapok óta már a családi pótlékot sem kapják meg.

Az asszonynak volt ötven darab tyúkjá, tíz, ha maradt belőlük, pénzért kellett tenni a többi. A kezesek fizetik az OTP-tartozásukat. A tüzelőt az erdőből gyűjtögetik, a gyámügyi segélyből nemrég vett a gyerekek cipőt, nadrágot, harisnyanadrágot. És most kéri a tisztelt üzemigazgatóságot, ne kapcsolják ki az áramot, mert nem akarnak újra petróleumot égetni.

Nem tudni, méltányos lesz-e a hivatal! Az IKV biztosan az, nemigen tesznek ki senkit az utcára. Részletfizetést és halasztást is adnak. Talán még nem jutottunk odáig, hogy ne tudnánk előteremteni a lakbérhátralékot? Adnak még kölcsönt a rokonok, az ismerősök? Az adósságot pedig kinyöggük valahogy?

Mit mondanak a tanácsnők? Nem biztos, hogy a legrászorultabbak kapják a segélyeket, a kölcsönöket. Sokan megalázónak érzik, hogy jelentkezzenek. Nem azért dolgoztak-e egy életen át, hogy emberhez méltón teljenek nyugdíjasnapjaik? Miért kell kuncsorogniuk a gyógyszereségyért? A gyerekeit egyedül nevelő asszony miért pironkodik, ha támogatásért áll sorba?

A Felsővárosi templom plébánosa meghökkent azon a kérésen, hogy szegény emberekkel akarok találkozni. Nem tudom igazán eldönteni, azért-e, mert a többségük maholnap az lesz, vagy inkább az a zavarba ejtő, hogy nem tudjuk, kik a szegények. Enélkül ugye, aligha segíthetünk rajtuk?! Pedig már a huszonnegyedik órában vagyunk!

Kuncog a krajcár...

A vetetlen ágy szélén ültem. A családfő, alighogy meghallotta, mi jártban vagyok, visszazuhan a párnára. A felesége magyarázkodik:

— Jószí éjjeli és felcsere Tiszszigeten, a térszben. Este 6-ra jár, másnap délig dolgozik, és míg hazavergődik Szegedre, és ágyba kerül, van már fél 3 is! Átlagosan másfél, 2 órát alszik. Mindjárt költjük.

Atvonulunk a kishabába, ahol Zoli, a fogatékos fiú ágyán jut hely. Mellette, áldott állapotban Edit, Zoli testvére, a másik ágyon az édesanyjuk, J. J.-né.

— Betanított gépmunkás vagyok. 5200-at keresek, ehhez még muszáj a szakcsoportban is dolgozni, ott még 2500-at kapok. Ezért hetente legalább háromszor bent vagyok reggel 6-tól este 6-ig. A férjem 5400-at hoz haza, a sérült gyermekem pedig a fonalfeldolgozóból 4000-et. A hasunkon nem tudok, nem is akarok spórolni. Öt gyereket neveltem fel, állami gondozott voltam. Mindig azt láttam, zárják a kamrát. Soha nem ehetünk annyit, amennyi jól esik. Általában egytálétel fűzők: krumplileves, krumplis tarhonya, paprikás krumpli. Az én gyerekeim akkor esznek, amikor akarnak.

Az ajtóban megjelenik a sebtében felöltözött férj. Vörös a szeme a kialvatlanságtól. Irány Tiszszigetet. Előkerülnek a fényképek. J.-né mesél. Négy gyereke volt, amikor egy rokon esküvője után elkérte a menyasszony ruháját, és felöltözött fehérbe. Neki nem volt lakodalmak, nem telt rá. Ő viszont kiházasította három gyereket. Hatodik éve élnek a bérkaszánya kilencedik emeletén ötén, de hamarosan hatan.

— Szégyellem, de több mint 7500 lakbérhátralékunk van. Elvitték a pénzt a lakodalmak. Minden évre esett egy. Ruhára nem futja, a férjemnek nincs egy ünneplő cipője.

Edit félénken közbeszól: — Se apu, se anyu nincsenek jól. Hajszoltak. Anyámnak magas a vérnyomása, apám a szívére panaszkodik. Milyen jövő elé nézünk? Még reményünk sincs, hogy lakást kapjunk. Anyuék ki akarnak költözni Tiszszigetre, hátha ott más lesz. Ott van kert, jószágot is lehet nevelni.

J. J.-né még az ajtóban megjegyzi, nem a dolgozók csinálták az országunk az adósságot, mégis a nép sínyli meg! Miért születtek az unokái a világra?! Menekülök a Csongrádi sugáruhi bérkaszányából.

Az ablakból a Tiszára látni. Szürke, lusta. A fotel kényelmes. D. L.-néről senki nem mondhatná, hogy maholnap hetvenéves. Méltósággal viseli a korát és a szegénységét. Biztosan az ilyesmit is tanulni kell.

— Egyre megy, vagy talán jobb, ha az ember nem keseredik bele a sorsába. A nyugdíjam 3700. Én főzők mindennap a családnak, a lányomnak, a két unokámnak. Besegítenek a háztartásba, különben mindig krumplit ehetnék.

— Mikor vett magának új holmit?

— Négy éve fekete kosztümnyagot, amikor a férjem meghalt. Én varrtam meg. Az ilyesmi nekem nem kerül pénzbe. A fodrász sem, mert a kislányom csinálja a frizurám. Az újságokat lemondtam, a Délmagyar és a Rádió és Tévé maradt meg. Tudja, én mindig a jót várom, és a rossz jön. Mindennap látogatnak az unokáim, ez erőt ad. Kü-

Nagy László felvételei

lönben mi értelme lenne az életnek? A Tisza szürke, fenyegető.

*

Margitka szerint roppant finom a rántott malacköröm, csak jól meg kell főzni. A szegényember eledele. Akár a malacfarka, amit pörköltnek készítenek, és megbolondítunk egy kis káposztával. A szűk konyhában Tutya és Gyuri, a papagájok rábólintanak. A gazdaasszonyuk szavára elcsendesednek.

— Nekünk nyugdíjas, beteg emberek olyan igazolványt adnak, amire megkapjuk ingyen a gyógyszerünket. Persze a rászorultak. Négyezerből nem lehet kijönni. Egy évig bedolgoztam a Fonalfeldolgozóba, hajnalban keltem, éjszaka fektüdtem, így kerestem havonta kétezret. Abba hagytam. Most talán visszamegyek az egészségügybe, ahonnan nyugdíjaztak.

— Mire futja?

Margitka bekísér a szobába. Használt szekrények, kopottas fotelek.

— Látja, ezek a bútoraim. Ruha nekem már nem kell. A gyógyszeremet nem futja ki ötszáz forint. A cigarettáról mondjak le? Nekem ez maradt az életből. En akár a gyógyszeresegélyről is lemondok, csak a gyerekeimet ne zakkassák. Nekik is van épp elég bajuk. Miért dolgoztunk? Hogy semmire se jusson? A gyerekeimet, az unokáimat sajnálom.

Margitka még az ajtóból újra a figyelmembe ajánlja a rántott malackörömöt: kiadós, és a léből lehet csinálni koscsnyát! Kérem, ez a nyugdíjaslelemény! Margitka szeme gyanúsán csillogni kezdett.

*

Eltűnt egy asszony. A Liliom utcában az egyik szomszédját próbáltam szóra bírni, aki előbb tagadta, hogy ismeri R. Gy. Gy.-né, majd megsűgta, valóban a szomszédja. Csengettem, egy középkorú nő nyitott ajtót, és zavartan magyarázta, az asszony már nem lakik a házban, menjek az Április 4. útjára. Mentem. Ott sose hallották R. Gy. Gy.-né nevét.

Miért tagadtatja le magát a rokkantnyugdíjas asszony? Talán folyton zaklatják? Esetleg a csekélyke segély miatt

háborgatják? Miért kell a szegény embernek még félnie is? A szegénység lelki tortúra? A szegénység megaláz és csökkent értékűvé tesz? R. Gy. Gy.-né mekkül, de megnyugvást ugyan hol lehet?

*

Az öt éves András nyitott ajtót. A három gyerek, akár az orgonásipók, K. P.-né egyedül neveli őket.

Naponta ötven forintot költhetnek. Ruhaneműt, cipőt a bizományiból vesznek. Mi tizenegyen vagyunk testvérek, ugyan kihez fordulhatnánk? Ezeket a gyerekeket, akármilyen lesz, felnevelem.

— Miből?

— Talán kapok rendszeres nevelési segélyt is.

— Mikor vett magának utoljára valamilyen holmit?

— Nemrég a lengyel piacon. Nem vagyok elkeseredve! A spájzban ott a krumpli, húsz-harminc kiló, mindig lealkudom 7 forintra. Meg kenyérre is telik...

— És másra?

— Hétvégeken a három gyereknek három szelet húst veszek, az enyém a maradék. Olyasmi előfordult, hogy elkértem a gyerekek zsebpénzét, amit az apjuktól kaptak, és vettem rajta tejet, kenyeret.

— Miben bízik?

— Huszonhat éves vagyok. Semmi-

Koldusok országa?

Évtizedeken át (ál)szemérmesen hallgattunk a szegénységről. Nem illet a képhe! Pedig a szociológusok rendre-sorra jeleztek a megrázó tényeket. Bokor Agnes például 1987-ben minimálisan másfél millióra becsülte a szegényeket. Az is tudomásul kell venniük, hogy két és fél millió nyugdíjasból egymillió nyomorog, a maradék fele a létminimumon él.

Ferge Zsuzsa túllát a jelenségeken, amikor a következőképpen fogalmaz: Az az állítás, hogy Magyarországon az utolsó, közel három évtizedben jelentős szegénypolitikával lassúbb és torzabb lett volna a társadalmi fejlődés, azért kegyetlen, mert szemet hunyt afölött, hogy sokaknak azonnali segítségre lett volna szükségük. Ha a politika akkor tudomást vesz a szegénység tömeges tényeiről, arra kellett volna koncentrálnia.

Nyilvánvaló, hogy a jelenleg működő szociálpolitikai rendszerek alkalmatlanok a szegénység „kezelésére”. Maholnap a koldusok országa is leszünk? Félek, még mindig nem elég hangosak a jelzések. Hány millió nincstelen kell ahhoz, hogy a tüneti szociálpolitika lényegi szegénypolitika legyen?!

BODZSÁR ERZSÉBET

Eckerdt Elek centenáriuma

1919. január 8-án a Szabad Egyetem előadásán Juhász Gyula, a Délmagyarország munkatársa a modern magyar drámáról, Eckerdt Elek felső kereskedelmi iskolai tanár pedig Richard Wagnerről tartott előadást. Valószínűleg ekkor ismerkedtek össze. E napokban alakult meg Szegeden a Tevel, a Magyarország Területi Épségét Védő Liga, amelynek zászlaja alá a fővárosban még decemberben olyan jeles, haladó gondolkodású férfiak állottak, mint Apáthy István, Bíró Lajos, Bokányi Dezső, Pikler Gyula. Első nyilatkozata szerint a Tevel a szellem eszközeivel, fölvilágosító érvekkel akart küzdeni az ország területi épségéért. Csak később, főként Zsirkay János befolyására vált ez a tömörülés a jobboldali gyűlekezőhelyévé.

Eckerdt Elek kérésére írta, megzenésítés végett Juhász Gyula a kötetiben máig sem olvasható Tevel jelét:

Dicsőségét Árpád nemzetének
Hadd hirdesse minden magyar ének!
Ép testben ép lélek zengje bátran:
Élni fogunk, győzni fogunk
Ezeréves szép magyar hazánkban!
Juhász Gyula kéziratát Eckerdt Elek fia, Elekfi László, a kitűnő nyelvtudós őrzi.

A polihisztor tanár

Eckerdt Elek 1889. május 12-én Lőcsén született, Iskoláit szülővárosában kezdte, majd —

pénzügyi tisztviselő édesapjának áthelyezése miatt — Léván folytatta, és 1907-ben Nyíregyházán, tett értekezési vizsgát. Összel a budapesti egyetem matematika — fizika szakára iratkozott, s ezzel párhuzamosan Fodor Ernő híres zenekolájában Siklós Alberttől zeneszerzést tanult. 1911-ben tanári diplomát is, zeneszerzési oklevelet is kapott.

Pályáját a pécsi városi felső kereskedelmi iskolában kezdte, s hamarosan megszerezte a tanári oklevelet kereskedelmi számtanból és politikai számtanból is. 1915-ben nevezték ki a szegedi állami felső kereskedelmi iskolához, a mai Körsz József Közgazdasági és Kereskedelmi Szak-középiskola elődjéhez. (Az iskola századik évfordulójára 1985-ben kiadott jubileumi évkönyvben több tanítványa is megemlékezett „a népszerű Lexiről”, „akinek olyan nagy volt a tekintélye, mint amilyen pici volt ő maga”.)

1922-ben gyorsírási tanári, majd testnevelő (!) tanári képesítést is szerzett. Szaktárgyain kívül gépírást meg könyvelést is tanított, és vezette az iskola ének- és zenekarát.

Az 1928-ban Szegedre helyezett Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola előadójaként könyvtart, kereskedelmi és politikai számtant, valamint gyorsírást tanított; egy évre rá tagja lett az

Országos Polgári Iskolai Tanárvizsgáló Bizottságnak. 1937-től tanulmányi felügyelőként is tevékenykedett a pécsi és szegedi tankerületben. 1941-ben a szegedi tankerületi főigazgatóságon a szakiskolák előadója lett. 1946-ban nyugdíjazták. Hosszas betegeskedés után 1959. május 6-án hunyt el. A Belvárosi temetőben nyugszik.

A muzsikos

Iskolai munkáján kívül mindig jócskán kivette részét a közművelődésből. 1912–13-ban a Pécsi Dalárda, 1918-tól a Szegedi Filharmonikus Egyesület titkára. E minőségében részt vett a helyi hangversenyélet megszervezésében: rendszeresen ő írta a hangverseny-ismertetéseket. Sok-sok zenekritikát írt már a Pécsi Naplóban, majd a Szegedi Híradóban és 1916–1922 között a Szegedi Naplóban. Írta és szerkesztette a filharmonikusok egyesületének első évtizedét megőrző emlékkönyvet (1928). Az ifjúsági színházi operaelőadások előtt az évtizedek során mintegy száz bevezető előadást tartott. Ő maga is szerepelt kamarazenével vagy kísérőként Pécsen, Szegeden, Vásárhelyen, Makón, Szekszárdon. Írt kórusműveket, kamarazenét, műdalokat. 1933-ban tagjává választotta a Dugonics Társaság. Székfoglalóján 1934. január 28-án Wagnerrel beszélt, mint a forradalmak alatt a Szabad Egyetemen. Vendékként már 1928-ban előadást tartott Schubertől, 1939-ben tagjává választotta a Magyar Szövegírók és Zeneszerzők Egyesülete.

A gyorsírási apostola

Amikor Szegedre került, itt már — Balogh János, Jakab Lajos, Katona Dávid és mások munkájának eredményeként — országosan is kimagasló gyorsíróélet folyt: nem túlzás azt állítani, hogy akkoriban Szeged volt az ország gyorsíróközpontja. A sokoldalú tanár is bekapcsolódott ebbe a munkába, és erejének jó részét ennek szentelte. Sok kiváló gyorsírót nevelt. Az 1927-ben megjelent Szeged című városmonográfia írta: „Tizenöt év óta az országos versenyeken a szegedi állami felső kereskedelmi iskola tanulói érik el a legszebb eredményt a hazai felső kereskedelmisták sorában. Tanáruk Eckerdt Elek.”

Ő lett a Szegedi Gyorsírók Egyesületének főtákará. Számos cikke jelent meg szaklapokban: előadásokat tartott helyben és vidéken; minisztériumi megbízásból gyorsírási tankönyveket bírált; Katona Dáviddal megírta a fogalmazási gyorsírási tankönyvét (1932). 1927-ben megírta A Szegedi Gyorsírók Egyesületének emlékkönyvét, 1931-ben az egyesület díszközgyűléséről kiadott emlékfüzetét.

Szeged művelődéstörténetébe számos kiváló tanár és tanító beírta a nevét. Közéjük tartozik a mára csaknem elfeledett Eckerdt Elek: mind a helyi zeneélet, mind a gyorsírás, mind a kereskedelmi szakoktatás történetének kiváló munkása.

PÉTER LÁSZLÓ